

Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара

Факультет психології

Кафедра педагогічної та вікової психології

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-педагогічної роботи

_____ (проф. Чернецький С. О.)

“ _____ ” _____ 2013 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

_____ ПП 4.7 психологія сім’ї _____
(шифр і назва навчальної дисципліни)
напря́м підготовки _____ 6.030102 – психологія _____
(шифр і назва напряму підготовки)
спеціальність _____
(шифр і назва спеціальності)
спеціалізація _____
(назва спеціалізації)
факультет/центр _____ психології _____
(назва факультету/центру)

Дніпропетровськ – 2013 рік

Робоча програма «Психологія сім'ї» для студентів за напрямом підготовки 6.030102 – психологія „22” травня 2013 року – 11 с.

Розробники: Байєр Оксана Олександрівна, кандидат психологічних наук, доцент кафедри педагогічної та вікової психології

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри педагогічної та вікової психології

Протокол від «22» травня 2013 р. № 14

Завідувач кафедри пед. та вікової психології

_____ (Носенко Е. Л.)

“22” травня 2013 року

Схвалено науково-методичною комісією за напрямом підготовки/спеціальністю 6.030102 Психологія

Протокол «3» червня 2013 р. № 2

Голова _____ (Волков Д. С.)

“3” червня 2013 року

Схвалено Вченою радою факультету психології

Протокол від «27» червня 2013 р. № 12

Голова _____ (Волков Д. С.)

“27” червня 2013 року

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 2	Галузь знань 0301 соціально-політичні науки	Вибіркова	
	Напрямок підготовки 6.030102 – психологія		
Модулів – 1	Спеціальність (професійне спрямування): -	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 6		3-й	2-3-і
Індивідуальне науково-дослідне завдання -		Семестр	
Загальна кількість годин – 108		5-й	4 та 5-й
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3 самостійної роботи студента – 3,4	Освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр	34 год.	6 год.
		Практичні, семінарські	
		17 год.	3 год.
		Лабораторні	
		-	-
		Самостійна робота	
		57 год.	30, 15 год.
		Індивідуальні завдання: -	
Вид контролю: залік			

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 1/1

для заочної форми навчання – 1/5

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета курсу: розкрити психологічні особливості сучасної сім'ї, об'єктивні і суб'єктивні умови її розвитку, роль сім'ї в соціалізації індивіда, озброїти практичних психологів знаннями про причини сімейних криз та сімейних конфліктів і оволодіти техніками надання сім'ї психологічної допомоги.

Задачі вивчення дисципліни: розкрити зміст основних понять курсу, дати систематизоване уявлення про еволюцію сімейних відносин, ознайомити суб'єктів навчання характерними рисами і особливостями життєвого циклу сім'ї, виявити головні проблеми психології сімейних відносин.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати: основні поняття сімейної психології, механізми вибору шлюбного партнера і закономірності функціонування сім'ї, стадії її розвитку і криз, причини виникнення сімейних конфліктів і шляхи їх подолання.

вміти: проводити діагностику причин сімейних конфліктів за допомогою відповідних методик та технологій аналізу проводити корекційні заходи розв'язання проблем сім'ї.

3. Програма навчальної дисципліни

Вступ.

Змістовий модуль 1. Соціально-історичні аспекти шлюбно-сімейних відносин. Соціальна сутність шлюбу і сім'ї. Форми організації сім'ї в історії людського суспільства: груповий шлюб, полігамія, моногамія. Нетрадиційні форми сім'ї: свідома самотність, незареєстрований шлюб, неповна сім'я. соціально-психологічні і етичні проблеми „альтернативних” форм шлюбу („комуна”, „відкритий шлюб”, „гомосексуальний шлюб” та інші).

Тенденції розвитку сучасної сім'ї: орієнтація на особистісні характеристики шлюбного партнера. Суттєві зміни змісту ролей і рольових відносин у сім'ї. Сім'я як соціальний інститут. Основні функції сім'ї: репродуктивна, виховна, терапевтична. Соціально-психологічні наслідки дестабілізації інституту сім'ї. Актуальність проблеми стабілізації сім'ї.

Змістовий модуль 2. Сім'я як система. Особливості сім'ї як малої соціальної групи: нормативність, поліфункціональність, гетерогенність складу, закритість, часткова спільність цілей, спільний побут. Поняття „психологічний клімат сім'ї”. Поняття здорової і хворої сімейної системи.

Змістовий модуль 3. Життєвий цикл сім'ї. Динаміка сімейних відносин: шість стадій розвитку сім'ї і поступові зміни сімейних ролей. Період залицяння. Теорії вибору шлюбного партнера. Дошлюбні „фактори ризику”, дошлюбні „фактори успіху”. Молода сім'я. Її завдання і особливості.

Кризисні періоди в шлюбі. Перший кризисний період. Адаптація молодого подружжя до вимог спільного життя. Можливі сексуальні проблеми.

Другий кризисний період. Народження першої дитини. Типові проблеми: необхідність переходу від недостатньо засвоєних подружніх ролей до батьківських, порушення сексуального спілкування подружжя.

Третій кризисний період: ситуація коли остання дитина кидає батьківську сім'ю; можливі прояви „кризи особистості” когось з подружжя.

Стадії розриву шлюбу: емоційний розрив, фізичний розрив, пробний розрив, юридичний розрив.

Змістовий модуль 4. Морально-психологічні основи подружніх відносин.
Шлюб як основа і ядро сім'ї. Основні підходи до вивчення „подружньої сумісності”. Емоційні відносини в сім'ї. Психологія кохання. Психологія щастя. Адаптація подружжя в сім'ї. Сімейні сварки. Подружні конфлікти в сім'ї. Профілактика емоційних проблем.

Змістовий модуль 5. Специфіка спілкування в сім'ї і профілактика подружніх конфліктів. Відкритість, діалогічність та експресивність сімейних комунікацій. Особистісні властивості й найбільш значущі позиції для міжособистісного спілкування. П'ять комунікативних моделей спілкування між подружжя (за В. Сатир).

Змістовий модуль 6. Взаємовідносини поколінь в сім'ї. Материнство як психологічний феномен. Батьківство як психологічний феномен. Батьківське ставлення до дитини: структура, типи й функції. Як по-справжньому любити дітей. Стилі сімейного виховання, батьківські та дитячі ролі.

Батьківське відношення до немовля в зв'язку з кількістю дітей в сім'ї. Дитячо-батьківські відносини в дошкільному віці дитини. Дитячо-батьківські відносини в шкільному віці дитини. Взаємовідносини подружжя та дітей зі старшим поколінням у сім'ї.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
л		п	лаб	інд	с.р.	л		п	лаб	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 1. Соціально-історичні аспекти шлюбно-сімейних відносин												
Тема 1. Соціальна сутність шлюбу та сім'ї.	8	2	1			5	9	2	1			2
Тема 2. Основи функції сім'ї	4,5	2	0,5			2						2
Тема 3. Актуальність проблеми стабілізації сім'ї.	4,5	1	0,5			3						2
Разом за змістовим модулем 1	17	5	2			10	9	2	1			6
Змістовий модуль 2. Сім'я як система.												
Тема 4. Особливості сім'ї як малої соціальної групи.	7,5	2	0,5			5	2					2
Тема 5. Поняття «психологічний клімат сім'ї».	5	2	1			2	2					2
Тема 6. Поняття «здорової» та «нездорової» сім'ї.	4,5	1	0,5			3	2					2
Разом за змістовим модулем 2	17	5	2			10	6					6
Змістовий модуль 3. Життєвий цикл сім'ї.												

Тема 7. Динаміка сімейних відносин.	8	2	1			5	2					2
Тема 8. Кризові періоди в шлюбі.	11	4	1			6	4					4
Тема 9. Стадії розриву шлюбу.	6	2	1			3	2					2
Разом за змістовим модулем 3	25	8	3			14	8					8
Змістовий модуль 4. Морально-психологічні основи подружніх відносин.												
Тема 10. Основні підходи до вивчення подружньої сумісності.	8	2	1			5	2					2
Тема 11. Адаптація подружжя в сім'ї.	5	2	1			2	2					2
Тема 12. Подружні конфлікти в сім'ї.	5	2	1			2	2					2
Тема 13. Профілактика емоційних проблем.	6	2	1			3	2					2
Разом за змістовим модулем 4	28	8	4			12	8					8
Змістовий модуль 5. Специфіка спілкування в сім'ї та профілактика подружніх конфліктів.												
Тема 14. Відкритість, діалогічність та експресивність сімейних комунікацій.	9	2	2			5	11	2	1			4
Тема 15. Особистісні властивості та найбільш значущі позиції для міжособистісного спілкування.	8	3	2			3						4
Разом за змістовим модулем 5	17	5	4			8	11	2	1			8
Змістовий модуль 6. Взаємовідносини поколінь у сім'ї.												
Тема 16. Взаємовідносини поколінь у сім'ї, батьківське ставлення до дитини.	10	5	2			3	12	2	1			9
Разом за змістовим модулем 6	10	5	2			3	12	2	1			9
Усього годин	108	34	17			57	54	6	3			45

5. Теми семінарських занять

Семінарські заняття не передбачені.

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Соціальна сутність шлюбу та сім'ї.	1
2	Основі функції сім'ї	0,5
3	Актуальність проблеми стабілізації сім'ї.	0,5
4	Особливості сім'ї як малої соціальної групи.	0,5
5	Поняття «психологічний клімат сім'ї».	1
6	Поняття «здорової» та «нездорової» сім'ї.	0,5
7	Динаміка сімейних відносин.	1
8	Кризові періоди в шлюбі.	1
9	Стадії розриву шлюбу.	1
10	Основні підходи до вивчення подружньої сумісності.	1
11	Адаптація подружжя в сім'ї.	1
12	Подружні конфлікти в сім'ї.	1
13	Профілактика емоційних проблем.	1
14	Відкритість, діалогічність та експресивність сімейних комунікацій.	2
15	Особистісні властивості та найбільш значущі позиції для міжособистісного спілкування.	2
16	Взаємовідносини поколінь у сім'ї, батьківське ставлення до дитини.	2

Усього: 17 годин

7. Теми лабораторних занять

Лабораторні заняття не передбачені.

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва	Кількість годин
I.	Підготовка теоретичних питань: 1. Соціальна сутність шлюбу та сім'ї. 2. Основні функції сім'ї 3. Актуальність проблеми стабілізації сім'ї. 4. Особливості сім'ї як малої соціальної групи. 5. Поняття «психологічний клімат сім'ї». 6. Поняття «здорової» та «нездорової» сім'ї. 7. Динаміка сімейних відносин. 8. Кризові періоди в шлюбі. 9. Стадії розриву шлюбу. 10. Основні підходи до вивчення подружньої сумісності. 11. Адаптація подружжя в сім'ї.	32

	12. Подружні конфлікти в сім'ї. 13. Профілактика емоційних проблем. 14. Відкритість, діалогічність та експресивність сімейних комунікацій. 15. Особистісні властивості та найбільш значущі позиції для міжособистісного спілкування. 16. Взаємовідносини поколінь у сім'ї, батьківське ставлення до дитини.	
II.	Підготовка до практичних занять. 1. Написання 6 есе за змістом визначених літературних джерел. 2. Анотацію за 5 статтями з тематики дисципліни останніх років, української чи російською мовами.	6 15
III.	Підготовка до КНР.	4

Усього: 57 годин

9. Індивідуальні завдання

Контрольно-модульна робота (тестові завдання).

10. Методи навчання

Словесні (лекція, бесіди, дискусії); **Наочні** (демонстрація, ілюстрація); **Практичні** (самостійна робота, індивідуальна робота); **Проблемні** (проблемне викладання, частково-пошукове, дослідне); **Інтерактивні** (евристична бесіда, проблемна лекція, мозковий штурм, методи з використанням мультимедійних технологій та ін.)

11. Методи контролю

Практична контрольна перевірка (синтезована – узагальнена перевірка знань, умінь, навичок; ймовірна – перевірка всієї системи знань); **Тестовий метод**; **Програмований метод**; **Взаємоконтроль**; **Самоконтроль**; **Самооцінка**.

12. Розподіл балів, які отримують студенти

ЗМ1	ЗМ2	ЗМ3	ЗМ4	ЗМ5	ЗМ6	сума
14	14	34	14	14	10	100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
75-81	C		
64-74	D	задовільно	
60-63	E		
0-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
	F*	незадовільно з обов’язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов’язковим повторним вивченням дисципліни

* виставляється тільки якщо залік складений комісією.

13. Методичне забезпечення

1. Конспект лекцій.
2. Психологія сім'ї: Запитання, тести, завдання / Укладач канд. псих. наук Сидоренко Т.М., Дн-ськ, РВВ ДНУ, 2003.
3. Навчально-методичний комплекс з курсу «Психологія сім'ї» для студентів III курсу / укл. Лозова О. М. – К.: КНУ імені Бориса Грінченка, 2011. – 24 с.

14. Рекомендована література

Базова

1. Бондарчук О. І. Психологія сім'ї. – К.: МАУП, 2001. – 197 с.
2. Крюкова Т. Л. Психологія семьи. – М.: Речь, 2005. – 286 с.
3. Лысова А. В. Психология семьи. – Владивосток: Дальневосточный государственный институт, 2003. – 120 с.
4. Основы психологии семьи и семейного консультирования / под ред. Шапошниковой Т. Е. – Новосибирск: Новосибирский государственный педагогический университет, 2007. – 184 с.
5. Психология семьи: Учебно-методическое пособие / Сост. Е. Н. Колодич, А. А. Костюкович. – Мн.: БГПУ им. М. Танка, 2002. – 175 с.
6. Селяева Е. Г. Психологи семейных отношений. - М.: Издательский центр «Академия», 2002. – 159 с.
7. Семья в психологической консультации: Опыт и проблемы психологического консультирования / Под ред. А. А. Бодалева, В. В. Столина;

Науч.-исслед. ин-т общей и педагогической психологии Акад. пед. наук СССР. – М.: Педагогика, 1989. – 208 с.

8. Психология семейных отношений с основами семейного консультирования / сост. Е. И. Артамонова, Е. В. Екжанова, Е. В. Зырянова и др. – М.: Издательский центр «Академия», 2002. – 182 с.

Допоміжна

1. Алёшина Ю.Е. Цикл развития семьи: исследования и проблемы // Вест. МГУ. Сер. 14. Психология. – 1987. - №2. – С. 60-72.

2. Алёшина Ю.Е., Волович А.С. Проблема усвоения ролей мужчины и женщины // Вопр. психологии. – 1991. - №4. - С.77-82.

3. Антонов А.И., Медков В.М. Социология семьи. – М: Изд-во Москов. ун-та, изд-во Международного ун-та бизнеса и управления („Братья Кирич”), 1996. – 304 с.

4. Аргайл М. Психология счастья. – М: Прогресс, 1990. – 332 с.

5. Аронс К. Развод: крах или новая жизнь. – М: Мирт, 1995. – 448 с.

6. Берн Э. Игры, в которые играют люди: психология человеческих взаимоотношений; Люди, которые играют в игры: психология человеческой судьбы. – М: Прогресс, 1988. – 399 с.

7. Брутман В.И., Варга А.Я., Хамитова И.Ю. Влияние семейных факторов на формирование девиантного поведения матери // Психол. журн. – 2000. - Т. 21. - №2. - С.79-87.

8. Васильева О.С. Социально-психологические детерминанты супружеской верности // Вест. психосоц. работы. – 2000. - №1. - С.3-12.

9. Витек К. Проблемы супружеского благополучия. – М: Прогресс, 1988. – 138 с.

10. Гозман Л.Я. Психология эмоциональных отношений. – М: Изд-во МГУ, 1987. – 174 с.

11. Дымнова Т.И. Зависимость характеристик супружеской семьи от родительской // Вопр. психологии. – 1998. - №8. - С.46-56.

12. Елизаров А.Н. К проблеме поиска основного интегрального фактора семьи // Вест. МГУ. – 1996. - №1. - С.43-49.

13. Карацуба Т. Психология единственного ребёнка от детства до зрелости // Прикладная психология и психоанализ. – 1998. - №4. - С.39-46.

14. Кочарян Г.С., Кочарян А.С. Психотерапия сексуальных расстройств и супружеских конфликтов. М, 1994.

15. Краснова О.В. Роль бабушки: сравнительный анализ // Психология зрелости и старения. – 2000. - №2. - С.89-115.

16. Кэмпбелл Р. Как на самом деле любить детей. – М: Знание, 1992. - 190 с.

17. Олейник Ю.Н. Исследование уровней совместимости в молодой семье // Психол. журн. – 1986. - №2. – С. 59-67.

18. Репинская М. Психология измены. - С.Пб: Питер. - 2001. – 160 с.

19. Самоухина Н.В. Симбиотические аспекты отношений между матерью и ребёнком // Вопр. психологии. – 2000. - №3. - С.67-81.

20. Сатир В. Как строить себя и свою семью. – М: Педагогика-Пресс, 1992. – 190 с.
21. Соколова В.Н., Юзефович Г.Я. Отцы и дети в меняющемся мире. – М: Просвещение, 1991. – 222 с.
22. Сысенко В.А. Супружеские конфликты. – М: Мысль, 1989. – 175 с.
23. Филиппова Г.Г. Материнство и основные аспекты его исследования в психологии // Вопр. психологии. - 2001. - №2. - С.22-36.
24. Флейк-Хобсон К., Робинсон Б.Е., Скин П. Развитие ребёнка и его отношений с окружающими. – М: Центр общечеловеческих ценностей, 1992. – 511 с.
25. Фромм Э. Искусство любви (Исследование природы любви). – М: Педагогика, 1990. -159 с.
26. Шнейдер Л.Б. Психология семейных отношений. – М: Эксмо-Пресс, 2000. – 498 с.
27. Эйдемиллер Э.Г., Юстицкис В. Психология и психотерапия семьи. - С.Пб.: Питер, 1999. - 656 с.
28. Эриксон Э. Детство и общество. - С.Пб: Речь, 2000. – 448 с.
29. Юнг К.Г. Брак как психологическое отношение // Конфликты детской души. – М: Канон, 1994. – 336 с.

15. Інформаційні ресурси

1. Московский семейный центр /<http://feel.ua/family-psychology.html/>
2. Психология семьи /<http://www.familiemit.com/index.html/>
3. Психология семьи в русле экзистенциальной психологии и психотерапии /<http://hpsy.ru/tags/33/>
4. Сайт ульяновских родителей /http://simmama.ru/psih_sem/